

'Клопы-слепняки – биологическите особености и меры борьбы'

Автор(и): гл. ас. д-р Мария Христозова, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия – София; гл.ас. д-р Пламен Иванов, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия; гл. ас. д-р Павлин Василев, Аграрен университет – Пловдив

Дата: 12.05.2025 *Брой:* 5/2025

Анотация

Дървениците са широко разпространени в България и в определени години се превръщат в вредители с голямо икономическо значение за културните растения. Тяхната вредоносна дейност се проявява в няколко аспекта: пряко вредителство от смученето на растителни сокове, довеждащо до намаляване на количеството и качеството на продукцията; косвени вреди чрез създаване на условия за инфектиране с фитопатогени; като алергени за хората, причиняващи дискомфорт в жилищни помещения, където

зимуват и др. Изборът и прилагането на подходящи агротехнически и растителозащитни мерки може да доведе до намаляване на разпространението и вредоносната дейност на тези вредители.

Южна зелена дървеница (*Nezara viridula* L.)

Южната зелена дървеница е полифажен вид, който напада над 120 растителни вида, принадлежащи към 32 семейства (Kiritani et al., 1965). Въпреки че видът е силно полифажен, е наблюдавано предпочитание към видове от семейство Бобови (Fabaceae). Установено е, че растенията-домакини значително влияят на развитието на нимфите и възрастните. При хранене с бобови култури нимфите се развиват по-бързо, докато храненето с диви кръстоцветни растения забавя развитието на отделните стадии (Velasco and Walter, 1992; Knight and Gurr, 2007). В България видът се размножава масово по зеленчукови и други култури (Harizanov and Harizanova, 2018).

В България южната зелена дървеница развива две поколения годишно и зимува като възрастно насекомо под растителни остатъци, под напукана кора на дървета, в изоставени постройки и на други укрити места. С повишаване на температурите през пролетта дървениците напускат зимните си убежища и започват да се хранят. Копулацията се извършва главно вечер или през деня на засенчени места. Яйцата се полагат на групички в долната страна на листата (Фиг. 1). След излюпването нимфите от първа възраст се събират върху празните яйчни обвивки (Фиг. 2). Характерна особеност е, че нимфите от първа възраст не се хранят. След като достигнат втора нимфална възраст, те започват да смучат сокове и причиняват щети на различните растения-домакини.

Фиг. 1 и 2. Яйца и нимфи от първа възраст на *N. viridula*

Щети причиняват възрастните и нимфите, които смучат сокове от листа, пъпки и плодове (Фиг. 3). При храненето дървениците инжектират ензими в растителните тъкани и изсмукват втечнената храна. Нападнатите пъпки проявяват забавен растеж, а при силно нападение пожълтяват и изсъхват. По плодовете на местата на хранене се образуват малки, светли петна, а тъканта под кората е коркова. Повредените плодове имат намалени органолептични качества и нарушен стопански вид.

Фиг. 3 Нимфа от пета възраст и възрастна на *Nezara viridula* по плодове домати

Мраморна дървеница (*Halyomorpha halys* Stål)

Този вид е полифажен и напада над 120 растителни вида (Haye et al., 2015; Bergmann et al., 2016). Сред овощните култури дървеницата се среща най-често по ябълка (*Malus domestica*), праскова (*Prunus persica*), череша (*Prunus avium*) и слива (*Prunus subg. Prunus*) (Funayama, 2007). Сред зеленчуковите култури тя напада главно фасул (*Phaseolus vulgaris*), пипер (*Capsicum annuum*), домати (*Solanum lycopersicum*), патладжан (*Solanum melongena*) и бамия (*Abelmoschus esculentus*) (Kuhar et al., 2012).

Фиг. 4 Възрастна на *Halyomorpha halys*

При климатичните условия на Южна България видът развива едно поколение годишно. Зимува като възрастно насекомо под растителни остатъци, в изоставени селскостопански или жилищни сгради, както и на други укрити места (Фиг. 4). През пролетта зимуващите възрастни напускат зимните си убежища, като този период може да продължи от края на март до началото на юни. Женските индивиди са полово незрели и се нуждаят от две до три седмици, за да достигнат полова зрялост, след което започват да копулират (Sargent et al., 2011). Те полагат яйцата си на групички, закрепвайки ги в долната страна на листата и по-рядко по стъблата и плодовете. След излюпването нимфите от първа възраст остават върху или около яйчната маса. След като достигнат втора възраст, нимфите се разпръскват и започват да се хранят. Щети причиняват нимфите и възрастните, които смучат сокове от плодове, шушулки, пъпки и стъбла на растенията-домакини. При ябълките вредителството се проявява като образуване на кафява коркова тъкан под кората на плода. По плодовете на зелени сортове ябълка се появяват тъмнозелени петна, докато при червено-плодните се образуват тъмночервени петна. При домати и пиперите вредителството се проявява като бели до бледожълти, меки зони по повърхността на плода (Фиг. 5). При култури като лешник дървениците могат да причинят щети през целия вегетационен период. Храненето по несформирани ядки прекъсва развитието на ядката, оставяйки черупките празни. Храненето по развиващи се ядки може да доведе до образуване на деформации. Повредите по напълно развити ядки се проявяват като коркови и некротични петна (Фиг. 6).

Фиг. 5 и 6. Повреди по домати (ляво) и повреди по лешник (дясно)

Ягодова дървеница (*Dolycoris baccarum* L.)

Този вид е полифажен и е широко разпространен в цялата страна. В градска среда се среща главно в паркове и градини по храстови и дървесни декоративни видове. При полски условия напада житни, бобови, зеленчукови и технически култури. Наблюдава се предпочитание към видове от семействата Розови (Rosaceae) и Сложноцветни (Asteraceae).

Ягодова дървеница (*Dolycoris baccarum* L.)

Дървеницата развива две поколения годишно и зимува като възрастна под растителни остатъци и на други укрити места. В началото на пролетта зимуващите възрастни се активизират и започват да се хранят, за да достигнат полова зрялост. Женските полагат яйцата си на групи по различни части на растенията-домакини – по листа, стъбла, дръжки и плодове.

Щети причиняват нимфите и възрастните, които смучат сокове от листа, стъбла, пъпки и плодове. При малина дървениците смучат сокове от листа и плодове. Нападнатите плодове са меки, имат намалени органолептични качества и нямат стопанска стойност. При домата дървениците също повреждат плодовете, като на местата на хранене се появяват светли петна, а отдолу тъканта е коркова. Този вид често се среща заедно с южната зелена дървеница и мраморната дървеница.

Обикновена зелена зелева дървеница (*Eurydema ornata* L.)

Видът е широко разпространен в цялата страна и се храни с културни и диви растителни видове от семейство Кръстоцветни (Brassicaceae). В България дървеницата се среща с висока плътност на популацията в райони, произвеждащи рапица (*Brassica napus*) и зеле (*Brassica oleracea* var. *capitata*).

Обикновена зелена зелева дървеница (Eurydema ornata L.)

Видът развива две поколения годишно и зимува като възрастно насекомо под растителни остатъци, земни бучки, паднали листа от плевели и дървета, и на други места.

Зимувалите възрастни се активизират в края на март и началото на април. Първоначално нападат кръстоцветни плевели, а по-късно се придвижват към културните растения. Яйценосенето започва в края на април, като яйцата се полагат в долната страна на листата, по дръжките, стъблата и шушулките на диви и културни кръстоцветни растения. Яйцата се полагат главно на два реда, най-често 12 на брой.

Вредителство по растенията причиняват нимфите и възрастните, които смучат сокове от млади листа, дръжки, цветни стъбла и шушулки. По листата се появяват бледожълти петна, които постепенно се разпространяват по целия лист и го карат да изсъхне. По растения, оставени за семена, възрастните и нимфите нападат цветните стъбла, а по-късно преминават към шушулките. Нападнатите шушулки изсъхват и опадват, а получените семена имат намалена покълваемост.

Обикновена зелева дървеница (Eurydema oleracea L.)